

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 362/2011-9

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 28. septembra 2011 predbežne prerokoval sťažnosť D. V., K., zastúpenej advokátom JUDr. L. M., P., Č., vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 4 T 1/2009 z 8. apríla 2009 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Tor 1/2009 zo 16. februára 2011 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť D. V. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 28. apríla 2011 doručená sťažnosť D. V. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva zaručeného v

čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 4 T 1/2009 z 8. apríla 2009 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky („ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 Tor 1/2009 zo 16. februára 2011.

2. Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplynulo, že sťažovateľka je neterou a jedinou dedičkou po nebohej E. Č., zomrelej ... Sťažovateľka podala 6. marca 2009 na krajskom súde návrh na vyslovenie súdnej rehabilitácie E. Č. podľa § 33 ods. 2 zákona Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii (ďalej len „zákon o súdnej rehabilitácii“). Svoj návrh odôvodnila tým, že 8. januára 1960 bola u E. Č., vtedy bytom K., vykonaná domová prehliadka kvôli podozreniu, že menovaná má u seba doma písomnosti ohrozujúce štátnobezpečnostné záujmy. Pri domovej prehliadke jej bolo odňatých 21 položiek podľa priloženého zoznamu. Ďalšia domová prehliadka bola u E. Č. nariadená uznesením vyšetrovateľa Krajskej správy MV v Košiciach z 3. marca 1960. V tejto súvislosti bola E. Č. niekoľko dní vo väzbe. Odsúdená však nebola. Podľa názoru sťažovateľky boli splnené materiálne aj formálne predpoklady súdnej rehabilitácie, pretože E. Č. bola zbavená slobody a časti svojho majetku v súvislosti s podozrením z trestných činov velezrady, sabotáže a vyzvedačstva podľa Trestného zákona č. 86/1950 Sb., ktoré sú vyslovene uvedené v § 2 ods. 1 písm. c) zákona o súdnej rehabilitácii. Preto sa sťažovateľka domnievala, že na podanie návrhu na vyslovenie účasti na súdnej rehabilitácii podľa § 33 ods. 2 zákona o súdnej rehabilitácii nie je stanovený žiaden termín, podobne ako nie je určený žiaden termín pre postup podľa § 30 ods. 2 zákona o súdnej rehabilitácii.

3. O návrhu sťažovateľky rozhodol krajský súd uznesením sp. zn. 4 T 1/2009 z 8. apríla 2009 (ďalej len „uznesenie krajského súdu“), ktorým návrh sťažovateľky zamietol. Krajský súd po oboznámení sa s obsahom návrhu a jeho zhodnotení dospel k záveru, že na prípad E. Č. je potrebné aplikovať ustanovenia tretieho oddielu zákona o súdnej rehabilitácii, ktorý predpokladá včasné podanie návrhu oprávnenou osobou, t. j. podanie návrhu do dvoch rokov odo dňa účinnosti zákona o súdnej rehabilitácii. Zákon o súdnej rehabilitácii nadobudol účinnosť 1. júla 1990, sťažovateľka podala návrh

krajskému súdu až 6. marca 2009, preto bol návrh podľa krajského súdu podaný oneskorene. Proti tomuto uzneseniu krajského súdu podala sťažovateľka sťažnosť, o ktorej rozhodol najvyšší súd uznesením sp. zn. 1 Tor 1/2009 zo 16. februára 2011 (ďalej len „uznesenie najvyššieho súdu“) tak, že sťažnosť sťažovateľky zamietol. Najvyšší súd sa stotožnil s právnym názorom krajského súdu, že v danom prípade bolo potrebné aplikovať ustanovenia tretieho oddielu zákona o súdnej rehabilitácii, ktorý vyžaduje včasné podanie návrhu.

4. Sťažovateľka nesúhlasí s názorom krajského súdu a najvyššieho súdu, že vo veci je potrebné aplikovať ustanovenia tretieho oddielu (§ 6 ods. 1 a 2) zákona o súdnej rehabilitácii. Sťažovateľka uviedla, že *„... aplikace ustanovení § 6 odst. 1 a 2 zákona č. 119/1990 Sb. je v dané věci nepřipadná. Uvedená lhůta se vztahuje pouze na přezkumné řízení podle § 4 cit. zákona. Ustanovení § 33 odst. 2 cit. zákona žádnou lhůtu nemá. (Stejně tak nemá žádnou lhůtu ustanovení § 30 odst. 2 cit. zákona.) Jestliže obecné soudy aplikovaly lhůtu podle § 6 odst. 1, 2 cit. zákona neřípadně, zmařily tak věcné projednání návrhu, a tudíž právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy a právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 46 odst. 1 Ústavy.“*

Sťažovateľka k sťažnosti pripojila niekoľko rozhodnutí súdov v Českej republike, ktorými bola vyslovená účasť osôb na súdnej rehabilitácii bez toho, aby súdy požadovali zachovanie lehoty podľa § 6 zákona o súdnej rehabilitácii. Podľa sťažovateľky je neprípustné, aby jeden zákon bol vykladaný v jednej krajine Európskej únie v prospech jeho občanov a v druhej krajine v ich neprospech. Zároveň sťažovateľka poukázala aj na rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 4 So 143/2008 z 20. augusta 2009, kde išlo aj o výklad § 25 ods. 7 zákona o súdnej rehabilitácii.

5. Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd vydal takýto nález:

„I. Usnesením Krajského soudu Košice ze dne 8. 4. 2009 sp. zn. 4 T1/2009 a usnesením Nejvyššího soudu SR ze dne 16. 2. 2011 sp. zn. 1 Tor 1/2009 bylo porušena právo stěžovatelky na

- *spravedlivý proces podľa článku 6 odst. 1 Úmluvy,*
- *soudní ochranu podľa čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 46 odst. 1 Ústavy SR.*

II. Usnesení Krajského soudu Košice ze dne 8. 4. 2009 sp. zn. 4 T 1/2009 a usnesení Nejvyššího soudu SR ze dne 16. 2. 2011 sp. zn. 1 Tor 1/2009 se zrušují.

III. Stěžovatelce se přiznává přiměřené zadostiučinění ve výši 200,- Euro, které je Nejvyšší soud SR povinen vyplatit k rukám stěžovatelky do dvou měsíců od doručení tohoto nálezu.

IV. Stěžovatelce se podle advokátního tarifu přiznávají náklady právního zastupování, které je Nejvyšší soud SR povinen vyplatit na účet právního zástupce stěžovatelky u ... do dvou měsíců od doručení tohoto nálezu.“

II.

6. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

7. Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

8. Ústavný súd považuje v úvode za potrebné zdôrazniť, že podľa § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde je viazaný návrhom sťažovateľa, okrem prípadov výslovne uvedených v tomto zákone. Viazanosť ústavného súdu návrhom na začatie konania sa prejavuje predovšetkým vo viazanosti petitom návrhu na začatie konania, teda tou časťou sťažnosti (v konaní podľa čl. 127 ústavy), v ktorej sťažovateľ špecifikuje, akého rozhodnutia sa od ústavného súdu domáha (§ 20 ods. 1 zákona o ústavnom súde), čím zároveň vymedzí predmet konania pred ústavným súdom z hľadiska požiadavky na poskytnutie ústavnej ochrany. Vzhľadom na uvedené môže ústavný súd rozhodnúť len o tom, čoho sa sťažovateľ domáha v petite svojej sťažnosti, a vo vzťahu k tomu subjektu, ktorý označil za

porušovateľa svojich práv. Platí to predovšetkým v situácii, keď je sťažovateľ zastúpený zvoleným advokátom (m. m. II. ÚS 19/05, III. ÚS 2/05). Preto tvrdenia sťažovateľky o diskriminácii či nerovnom zaobchádzaní medzi občanmi Českej republiky a Slovenskej republiky považoval ústavný súd iba za súčasť jej argumentácie.

9. Sťažovateľka sa v sťažnosti domáhala ochrany svojich práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

10. Podstatou sťažnosti je nesúhlas sťažovateľky s právnym názorom krajského súdu a následne aj najvyššieho súdu, podľa ktorého bolo potrebné postupovať pri rozhodovaní o jej návrhu podľa tretieho oddielu zákona o súdnej rehabilitácii, ktorý predpokladá včasné podanie návrhu (§ 4 až § 6 zákona o súdnej rehabilitácii). Z obsahu sťažnosti vyplýva, že podľa sťažovateľky mali sudy aplikovať ustanovenia druhého oddielu zákona o súdnej rehabilitácii, ktorý neustanovuje žiadnu lehotu na podanie návrhu (§ 2 až § 3 zákona o súdnej rehabilitácii).

Podľa § 5 ods. 1 zákona o súdnej rehabilitácii konanie sa začína na návrh odsúdeného, jeho príbuzných v priamom pokolení, jeho súrodenca, osvojiteľa, osvojenca, manžela alebo druha alebo na návrh osoby, ktorej práva alebo právom chránené záujmy boli rozhodnutím dotknuté.

Podľa § 6 ods. 1 zákona o súdnej rehabilitácii návrh možno podať najneskôr do dvoch rokov odo dňa účinnosti tohto zákona.

Podľa § 6 ods. 2 zákona o súdnej rehabilitácii ak oprávnená osoba z dôležitých dôvodov zmešká lehotu na podanie návrhu na začatie konania, môže požiadať o navrátenie lehoty do jedného mesiaca od pominutia prekážky, najneskôr však do troch rokov od účinnosti tohto zákona.

Podľa § 33 ods. 2 zákona o súdnej rehabilitácii ustanovenia tohto zákona sa použijú obdobne na rehabilitáciu a odškodnenie osôb nezákonne zbavených osobnej slobody alebo majetku v súvislosti s trestnými činmi uvedenými v § 2 a § 4 v období od 25.2.1948 do 1.1.1990, aj keď sa nezačalo trestné stíhanie, pokiaľ nedošlo k plnému odškodneniu podľa prv platných predpisov.

Podľa § 36 zákona o súdnej rehabilitácii tento zákon nadobúda účinnosť 1. júlom 1990.

11. V súvislosti so sťažnosťami namietajúcimi porušenie základných práv a slobôd rozhodnutiami všeobecných súdov už ústavný súd opakovane uviedol, že jeho úloha pri rozhodovaní o sťažnosti pre porušenie základného práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivé súdne konanie rozhodnutím súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov súdnej interpretácie a aplikácie zákonných predpisov s ústavou alebo medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách najmä v tom smere, či závery všeobecných súdov sú dostatočne odôvodnené, resp. či nie sú arbitrárne s priamym dopadom na niektoré zo základných ľudských práv (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05, I. ÚS 241/07, I. ÚS 272/09). O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (m. m. I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 382/06). Z uvedeného dôvodu ústavný súd nemôže zasahovať do skutkových a právnych záverov týchto všeobecných súdov, ak ich z danej perspektívy možno pokladať za udržateľné (obdobne I. ÚS 17/00,

I. ÚS 93/08). Z uvedeného hľadiska potom ústavný súd podrobil kontrole uznesenie krajského súdu a uznesenie najvyššieho súdu.

Ústavný súd konštatuje, že krajský súd a následne aj najvyšší súd konali v medziach svojej právomoci, príslušné ustanovenia zákona o súdnej rehabilitácii správne interpretovali a aplikovali. Ústavný súd považuje názor krajského súdu a najvyššieho súdu, že v prerokúvanej veci bolo potrebné postupovať podľa tretej hlavy zákona o súdnej rehabilitácii, za legitímny a právne akceptovateľný. Ústavný súd poukazuje na to, že zákon o súdnej rehabilitácii v druhom oddiele určoval podmienky na rehabilitáciu a odškodnenie osôb, ktoré boli právoplatne odsúdené súdnymi rozhodnutiami za najťažšie trestné činy, kde preto bolo možné predpokladať aj prísne tresty či iné postihy. Keďže v takýchto prípadoch boli vydané odsudzujúce rozsudky, súdy o nich mali vedomosť, a preto sa konanie o súdnej rehabilitácii mohlo začať *ex lege*, z úradnej povinnosti, a teda aj bez návrhu. Zákonodarca v záujme zabezpečenia spravodlivej rehabilitácie čo najväčšieho rozsahu takto protiprávne odsúdených osôb neustanovil lehotu, ktorá by podmieňovala včasnosť takejto súdnej rehabilitácie. Navyše, zákon o súdnej rehabilitácii bol prijatý len krátko po zmene spoločensko-politickej situácie (apríl 1990), kedy ešte nebol zrejмый rozsah a množstvo rozhodnutí, na ktoré sa zákon o súdnej rehabilitácii vzťahoval.

V prípade E. Č., ktorej súdnu rehabilitáciu navrhovala sťažovateľka, nebol vydaný odsudzujúci rozsudok. Súdy tak nemali vedomosť o postihu a zásahu do jej práv. Preto bolo potrebné podať návrh na súdnu rehabilitáciu, ktorý podala sťažovateľka ako neter nebohej E. Č. Takáto situácia, ako aj postup presne zodpovedá ustanoveniam tretieho oddielu zákona o súdnej rehabilitácii (§ 5), ktorý sťažovateľka aj sama realizovala. Zákon o súdnej rehabilitácii však v tejto časti požaduje aj včasnosť návrhu na súdnu rehabilitáciu – do dvoch rokov odo dňa jeho účinnosti. Zákon o súdnej rehabilitácii nadobudol účinnosť 1. júla 1990, sťažovateľka podala návrh na súdnu rehabilitáciu až 6. marca 2009, čo je zjavne po uplynutí tejto lehoty. Z uvedeného dôvodu potom dospel krajský súd k záveru, že návrh bol podaný oneskorene. Krajský súd odôvodnil postup pri rozhodovaní o návrhu sťažovateľky takto:

„Zhodnotiac obsah podaného návrhu, konkrétne charakter a intenzitu zásahu do osobnej slobody a majetku, a výklad citovaných ustanovení senát krajského súdu dospel k záveru, že na preskúmaný prípad bude potrebné aplikovať ustanovenia tretieho oddielu zákona o súdnych rehabilitáciách, ktorý na začatie konania o vyslovenie súdnej rehabilitácie predpokladá včasné podanie návrhu oprávnenou osobou.“

Najvyšší súd sa stotožnil s názorom krajského súdu, že v konaní o návrhu sťažovateľky bolo potrebné aplikovať ustanovenia tretieho oddielu zákona o súdnej rehabilitácii, ktorý predpokladá včasné podanie návrhu oprávnenou osobou. K požiadavke sťažovateľky, že vo veci bolo potrebné postupovať podľa druhého oddielu zákona o súdnej rehabilitácii, najvyšší súd v odôvodnení uznesenia zo 16. februára 2011 uviedol, že: „... bez návrhu sa začne konanie *ex lege* len v prípade odsudzujúcich rozsudkov, pretože len o týchto môžu mať súdy vedomosť“.

12. Po oboznámení sa so sťažnosťou, obsahom uznesenia krajského súdu a najvyššieho súdu, ako aj príslušnou právnou úpravou dospel ústavný súd k záveru, že postup krajského súdu a ani najvyššieho súdu pri odôvodňovaní ich právneho názoru nemožno hodnotiť ako svojvoľný, zjavne neodôvodnený či arbitráry. Skutočnosť, že sa sťažovateľka nestotožňuje s názorom krajského súdu a najvyššieho súdu, čo sa týka aplikácie tretieho oddielu zákona o súdnej rehabilitácii, nie je dôkazom o jeho neústavnosti a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor všeobecných súdov svojím vlastným. Prípadný zásah ústavného súdu, a to nahrádzanie právneho názoru všeobecných súdov, by bolo možné realizovať len v prípade ich nezlučiteľnosti s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Aj keby ústavný súd nesúhlasil s interpretáciou zákonov všeobecných súdov, v zmysle ustálenej judikatúry by mohol nahradiť napadnutý právny názor všeobecných súdov iba v prípade, ak by ten bol svojvoľný, zjavne neodôvodnený, resp. ústavne nekonformný. Ústavný súd však takýto nedostatok v napadnutých uzneseniach krajského súdu a najvyššieho súdu nezistil.

13. Sťažovateľka v sťažnosti poukázala na niekoľko rozsudkov všeobecných súdov, ktoré sa týkali obdobných prípadov súdnej rehabilitácie. Ústavný súd zastáva v tejto

súvislosti názor, že nie je jeho úlohou zjednocovať rozhodovaciu prax všeobecných súdov (I. ÚS 199/07, I. ÚS 235/07, I. ÚS 256/08).

14. Ústavný súd preto nezistil v uznesení krajského súdu a ani uznesení najvyššieho súdu žiadne skutočnosti, ktoré by odôvodňovali záver o možnom porušení základného práva sťažovateľky na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto ústavný súd sťažnosť sťažovateľky odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

15. Pretože došlo k odmietnutiu sťažnosti v celom rozsahu, ústavný súd sa nezaoberal ďalšími návrhmi sťažovateľky (zrušenie uznesenia krajského súdu a najvyššieho súdu, priznanie primeraného finančného zadosťučinenia a náhrada trov konania), keďže tieto sú viazané na to, že ústavný súd sťažnosti vyhovie.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. septembra 2011